

ماهنامه خبّری

مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

شماره پنجم / بهمن و اسفند ۱۴۰۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ماهنامه خبری

مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

شماره پنجم / بهمن و اسفند ۱۴۰۲

مدیر مسئول: رئیس مؤسسه؛

حجة الاسلام والمسلمین آقای دکتر عسکر دیرباز

سردبیر: معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی؛

حجة الاسلام والمسلمین آقای دکتر سیداحمد غفاری

سایت مؤسسه: www.iri.ac.ir

نشانی: خیابان ولیعصر (عج)، خیابان نوفل لوشاتو،

خیابان شهید آراکلیان، شماره ۴، روابط عمومی مؤسسه،

کد پستی: ۱۱۳۳۶۱۴۸۱۶ تلفن: ۶۶۹۶۵۶۳۰ - ۶۶۴۰۵۴۴۵

طراحی: سعید صحابی

فهرست اخبار

- بازدید دکتر سیداحمد غفاری از سازمان مرکزی دانشگاه پیام نور ... ۳
- تشکیل هیئت اجرائی مشترک مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران و چند دانشگاه دیگر ۴
- برگزاری دومین جلسه شورای مؤسسه ۵
- ویژه برنامه جشن دهه فجر، با حضور سردار اسماعیل کوثری ۶
- جلسه هم‌اندیشی علمی گروه پژوهشی «فلسفه اسلامی» مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران با گروه پژوهشی «فلسفه اسلامی و حکمت معاصر» پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ۷
- بازدید رئیس گروه ارزیابی مؤسسات پژوهشی و رئیس گروه هوشمندسازی مرکز نظارت ارزیابی و تضمین کیفیت عتف از مؤسسه ۸
- سخنرانی علمی «واقع‌گرایی در معرفت‌های اخلاقی بر پایه نظریه اعتباریات» ۹
- کارگاه «معرفت‌افزایی اخلاق در پژوهش» ۱۰
- یازدهمین همایش سالبانه انجمن منطق ایران ۱۱
- دومین «مدرسه زمستانی فلسفه ذهن» ۱۲
- نشست علمی «مشاوره فلسفی و فلسفه اسلامی» ۱۳
- نشست علمی «دوگانگی مفاهیم و گزاره‌های اعتباری از منظر مرحوم علامه طباطبایی» ۱۶
- نشست معرفی و بررسی کتاب «اختیارات مظفری» ۱۸
- انتشارات: ۲۱
- معرفی ۴ عنوان از کتاب‌های انتشارات مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران به‌عنوان نامزدهای چهل‌ویکمین دوره جایزه کتاب سال ۲۲
- انتخاب کتاب «سیر منطق» به‌عنوان اثر شایسته تقدیر چهل و یکمین کتاب سال جمهوری اسلامی ایران ۲۴
- انتشار کتاب «اختیارات مظفری» ۲۵

بازدید دکتر سیداحمد غفاری از سازمان مرکزی دانشگاه پیام نور

در روز سه‌شنبه سوم بهمن‌ماه ۱۴۰۲، دکتر سیداحمد غفاری، معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی مؤسسه، ضمن بازدید از سازمان مرکزی دانشگاه پیام نور، با معاون پژوهشی و فناوری، خانم دکتر خدیجه دیده‌بان، و نیز رئیس دانشکده الهیات دانشگاه پیام نور، دکتر مهدی عبادی، دیدار و گفتگو داشتند.

در این نشست تفاهم‌نامه‌ای در راستای افزایش زمینه‌ها و راهکارهای همکاری بین دو نهاد، از جمله ایجاد «کارگروه فلسفه و هنر» به امضاء رسیده و مقرر گردید در جهت معرفی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران و بیان ظرفیت‌های همکاری آن و بیناری از سوی دکتر غفاری برای اعضای محترم دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه پیام نور در سراسر کشور، ارائه شود.

تشکیل هیئت اجرایی مشترک مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران و چند دانشگاه دیگر

ب- کارگروه بررسی صلاحیت عمومی: ۱- دکتر احمد غلامعلی ۲- دکتر محمدهادی دارائی ۳- دکتر سیدباقر سیدنژاد ۴- دکتر صالح منتظری ۵- دکتر افتخار دانش‌پور ۶- دکتر خدیجه ذوالقدر ۷- دکتر محمدرضا اسمعیلی

در روز یکشنبه، ۱۴۰۲/۱۱/۰۸، اولین جلسه هیئت اجرایی مشترک مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران و پژوهشگاه مطالعات اجتماعی، فرهنگی و تمدنی و دانشگاه بین‌المللی اهل بیت(ع) و دانشگاه بین‌المللی مذاهب اسلامی، در سالن دکتر اعوانی مؤسسه برگزار شده و احکام اعضای محترم هیئت اجرایی و کارگروه بررسی صلاحیت عمومی تقدیم شد.

این هیئت اجرایی مشترک، مستقر در مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران بوده و موسوم به نام مخفف (محفام) خواهد بود.

شایان ذکر است، مطابق مصوبه هیئت عالی جذب در مورخ ۱۴۰۲/۱۰/۲۴، اعضای ذیل در اولویت قرار گرفتند.

الف- هیئت اجرایی: ۱- دکتر حامد رستمی ۲- دکتر محمدحسین فضائلی ۳- دکتر محمد امامی‌پور ۴- دکتر حسن دهقان ده‌جمالی ۵- دکتر سیداحمد غفاری قره‌باغ ۶- دکتر حسن نادری ۷- دکتر رضا غلامی ۸- دکتر محمدجعفر جامه‌بزرگی ۹- دکتر سجاد محمدعلی

برگزاری دومین جلسه شورای مؤسسه

دومین جلسه شورای مؤسسه در روز یکشنبه ۸ بهمن ماه ۱۴۰۲، برگزار شد. در این جلسه، شیوه‌نامه اجرایی اعطای پایه ترفیع سالانه اعضای هیئت علمی مؤسسه، به‌عنوان دستور اصلی جلسه، مورد بحث و اعلام نظر قرار گرفت.

اعضای شورای مؤسسه عبارتند از:

- حجت الاسلام والمسلمین دکتر عسکر دیرباز رئیس مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران
- حجت الاسلام والمسلمین دکتر سیداحمد غفاری معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی
- دکتر میثم توکلی بینا معاون اداری، مالی و مدیریت منابع
- دکتر شهرام پازوکی مدیر گروه پژوهشی ادیان و عرفان
- دکتر سید محمود یوسف ثانی مدیر گروه پژوهشی مطالعات ابن سینا
- دکتر بابک عالیخانی عضو گروه پژوهشی ادیان و عرفان
- دکتر اسماعیل علی‌خانی عضو گروه پژوهشی کلام
- دکتر محمد جواد اسماعیلی عضو گروه پژوهشی مطالعات ابن سینا
- دکتر مهدی عبداللهی مدیر گروه پژوهشی فلسفه علوم انسانی
- دکتر اسماعیل رادپور مدیر امور پژوهشی

ویژه برنامه

جشن دهه فجر، با حضور سردار اسماعیل کوثری

پرداخته و زوایای پیدا و پنهانی از این تاریخ شکوهمند را شرح دادند. در ادامه ایشان به مسئله توانمندی‌ها، افتخارات، و اقدامات بسیار بزرگی اشاره داشتند که در طول ۴۵ سال اخیر به دست جوانان مؤمن و انقلابی ایران اسلامی صورت پذیرفته است.

سردار کوثری صدور انقلاب به کشورهای منطقه را عامل اصلی خشم دشمنان برشمرده و اظهار امیدواری کردند که در ادامه در غزه و فلسطین اشغالی نیز این مهم تداوم یابد.

نماینده مردم محترم تهران در مجلس، در پایان، به موضوع انتخابات و اهمیت آن اشاره داشته و با بیان اینکه اصل این نظام مبتنی بر ولایت فقیه و حضور و پشتیبانی مردم ولایتمدار است، جمهوری اسلامی را الگویی مناسب و سازنده برای دیگر کشورهای اسلامی قلمداد کردند.

ویژه برنامه جشن دهه فجر با حضور و سخنرانی سردار اسماعیل کوثری، از فرماندهان سابق نظامی و نماینده کنونی مردم تهران در مجلس شورای اسلامی، در روز چهارشنبه ۱۴۰۲/۱۱/۱۸ برگزار شد.

در این مراسم که با حضور اعضای هیئت علمی و کارکنان محترم مؤسسه برگزار شد، در ابتدا آقای دکتر سیداحمد غفاری، معاون پژوهشی مؤسسه، ضمن تبریک این ایام و خوشامدگویی، گزارش مختصری از مأموریت‌های مؤسسه را یادآورگشته و ضمن اذعان به برخی مسائل و مشکلات موجود، از موفقیت‌های نظام در ۴۵ سال گذشته سخن گفته و آن‌ها را مرهون خون شهدای انقلاب و دوران دفاع مقدس دانستند.

بعد از ایشان، میهمان ویژه برنامه، سردار اسماعیل کوثری، به تفصیل به بیان اهمیت و چرایی و چگونگی پیروزی انقلاب

جلسه هم‌اندیشی علمی گروه پژوهشی «فلسفه اسلامی» مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران با گروه پژوهشی «فلسفه اسلامی و حکمت معاصر» پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

محمدامین شاهجوئی از اعضای هیئت علمی گروه فلسفه اسلامی و حکمت معاصر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

در ابتدای نشست هر یک از اعضای هیئت علمی، سوابق علمی و حوزه‌های تخصصی خود را معرفی نموده و در ادامه نیز مدیران گروه‌ها گزارشی از برنامه‌های پیش رو گروه ارائه نمودند. برای همکاری و تعامل بیشتر بین دو مجموعه پیشنهاد شد که همکاری‌ها در قالب طرح‌های پژوهشی و انجام کلان‌پروژه‌ها و همکاری در برگزاری کارگاه‌ها و کرسی‌های ترویجی و نشست‌های تخصصی ادامه داشته باشد. در پایان برای تعامل علمی بیشتر مقرر گردید که تفاهم‌نامه‌ای بین مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران با پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی صورت پذیرد.

جلسه هم‌اندیشی علمی گروه پژوهشی «فلسفه اسلامی» مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران با گروه پژوهشی «فلسفه اسلامی و حکمت معاصر» پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، در بهمن‌ماه ۱۴۰۲ با حضور اعضای هیئت علمی دو گروه در اتاق جلسات گروه فلسفه اسلامی و حکمت معاصر پژوهشگاه در تهران برگزار شد.

اعضای حاضر در این نشست عبارت بودند از: دکتر احمد شه‌گلی (عضو هیئت علمی و مدیر گروه فلسفه اسلامی)، دکتر محمد حسین‌زاده (عضو هیئت علمی گروه فلسفه اسلامی)، و دکتر محمدجعفر جامه‌بزرگی (عضو هیئت علمی گروه فلسفه اسلامی) از مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران و دکتر طاهره کمالی‌زاده (عضو هیئت علمی و مدیر گروه فلسفه اسلامی و حکمت معاصر)، دکتر سید مصطفی شهرآیینی (رئیس پژوهشکده فلسفه)، و آقایان دکتر هادی وکیلی، دکتر مهدی اسدی، دکتر مرتضی جعفریان، و دکتر

بازدید رئیس گروه ارزیابی مؤسسات پژوهشی و رئیس گروه هوشمندسازی مرکز نظارت ارزیابی و تضمین کیفیت عتف از مؤسسه

تدوین شیوه‌نامه‌های لازم اجرایی پژوهشی در خصوص پیش‌بینی سازوکارهای ارتقاء کیفیت اجرای طرح‌های پژوهشی و تدوین و تکمیل فرآیندهای لازم برای کلیه مراحل نحوه انتشار نتایج و دستاوردهای علمی پژوهشی مؤسسه و هم‌افزایی و هم‌فکری در زمینه تکمیل برنامه‌های راهبردی مؤسسه و رفع برخی ایرادات و سوالات درباره سامانه ساعا و تکمیل پایش اطلاعات پژوهشی مؤسسه و استقرار چرخه بهره‌وری در مؤسسه با تعامل و همکاری ارزنده مرکز نظارت و ارزیابی وزارت عتف بحث و تبادل نظر شد. همچنین، مقرر شد که تمهیدات لازم درباره تصمیمات گرفته‌شده در این جلسه توسط مدیران اجرایی مؤسسه پیگیری و اجرایی شود. شایان ذکر است این تعاملات می‌تواند در زمینه ارتقاء عملکرد مؤسسه و حرکت به سوی بهبودی فرآیندهای اجرایی مؤسسه اثری بسیار چشمگیر و تأثیرگذار داشته باشد.

خانم دکتر میرزاپور، رئیس گروه ارزیابی مؤسسات پژوهشی، و خانم مهندس ربیع‌نیا، رئیس گروه هوشمندسازی نظارت و ارزیابی وزارت عتف، به‌منظور بحث و تبادل نظر درباره برنامه‌های راهبردی مؤسسه و توسعه و بهبود فرآیندها و خدمات در بستر سامانه آموزش عالی (ساعا) - HES - و تمهیدات لازم جهت استقرار چرخه بهره‌وری در مؤسسه، در تاریخ ۱۴ اسفند ۱۴۰۲، در مؤسسه حضور یافتند.

خانم دکتر میرزاپور و خانم مهندس ربیع‌نیا در ضمن بازدید از مؤسسه، در جلسه‌ای مشترک با حضور حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر سیداحمد غفاری، معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی، دکتر اسماعیل رادپور، مدیر امور پژوهشی، دکتر حسین جلیلیان، مدیر نظارت و ارزیابی، آقای سیدعلی حسینی، مدیر امور اداری، و خانم سارا رحیمی، آقای محمد فرعی، و آقای حسین آقاجان، از کارشناسان مؤسسه، حضور بهم رساندند.

در این جلسه در خصوص راهکارهای پیاده‌سازی فرآیندهای

پیش‌همایش دوم

سخنران علمی: استاد محمد تاجیک

دبیر علمی: حجت‌الاسلام دکتر سیدمحمد هاشمی

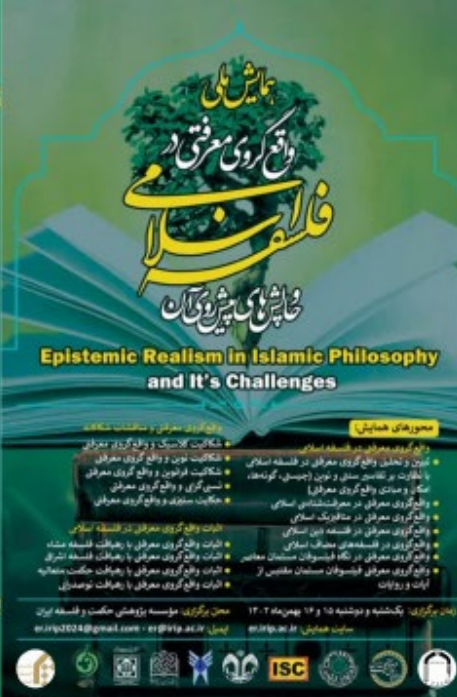
عنوان پیش‌همایش

«واقع‌گرویی در معرفت‌های اخلاقی بر پایه نظریه اعتباریات»

مکان: قم - مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

زمان: یکشنبه ۱۵ بهمن - ساعت ۱۵:۳۰

آدرس: بلوار شهید صدوقی - خیابان حضرت ابوالفضل ع - خیابان شهید دانش - کوچه شماره ۳

پیش‌همایش

واقع‌گرویی در فلسفه اسلامی

Epistemic Realism in Islamic Philosophy and Its Challenges

مجموعه‌های همایش:

- واقع‌گرویی معرفتی در فلسفه اسلامی
- آیین و تحلیل واقع‌گرویی معرفتی در فلسفه اسلامی
- تأثیرات بر فلسفه سنی و توحید (رحمونی، گونهدار)
- مبانی و معانی واقع‌گرویی معرفتی
- واقع‌گرویی معرفتی در معرفت‌شناسی اسلامی
- واقع‌گرویی معرفتی در سائنس‌های اسلامی
- واقع‌گرویی معرفتی در فلسفه ابن‌سینا
- واقع‌گرویی در فلسفه‌های معاصر اسلامی
- واقع‌گرویی معرفتی در نگاه فیلسوفان مسلمان معاصر
- واقع‌گرویی معرفتی فیلسوفان مسلمان معاصر از
- آراء و روایات

محل برگزاری: مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

تاریخ برگزاری: یکشنبه و دوشنبه ۱۵ و ۱۶ بهمن ۱۴۰۲

سایت همایش: epistemic.ir

تماس: ۰۲۱-۸۱۶۱۶۱۶۰۸

ایمیل: epistemic@gmail.com

سخنرانی علمی

«واقع‌گرویی در معرفت‌های اخلاقی بر پایه نظریه اعتباریات»

نظر گذراندند. در نهایت، از منظر ایشان صدق به معنای مطابقت در این ایده قابل فرض است لکن صدق در اینجا به معنای مطابقت با خارج نیست بلکه مطابقت اعتباریات در ظرف اعتبار عقلایی خود است. در این رابطه شواهدی از فیلسوفانی مثل ابن سینا و فارابی در تحلیل نظریه صدق در مشهورات ارائه کردند و بعد به تصریحات کلام علامه در این زمینه پرداختند.

همچنین نظریه صدق به معنای عدم لغوی بودن و نسبت سنجی اعتباریات با غایات خویش که بعضی تلاش کرده‌اند از این راه واقع‌گرایی را در ایده اعتباریات توضیح دهند توسط ارائه‌دهنده محترم به نقد کشیده شد.

در آخر جلسه نیز پرسش و پاسخ برگزار شد و در نهایت دبیر جلسه تلاش کرد با طرح یک سوال در مورد نتیجه بحث ترغیب بیشتری در مخاطبین جلسه نسبت به مسئله مطرحه ایجاد کند تا بحث را دنبال کنند.

«پیش‌همایش دوم» همایش ملی «واقع‌گرویی معرفتی در فلسفه اسلامی و چالش‌های پیش‌روی آن»، با عنوان «واقع‌گرویی در معرفت‌های اخلاقی بر پایه نظریه اعتباریات» و با سخنرانی استاد محمد تاجیک در روز یکشنبه ۱۵ بهمن ماه ۱۴۰۲ برگزار شد.

جلسه ابتدا با مقدمه‌ای در باب اهمیت بحث از واقع‌گرایی و سوال از نسبت آن با نظریه اعتباریات آغاز شد. در این مقدمه، دبیر علمی جلسه تاکید کرد که این مسئله از چند منظر دارای اهمیت ویژه است.

ارائه‌دهنده محترم جلسه در ابتدای بحث خود پیشینه‌ای از مسئله مهم واقع‌گرایی و نظریات مختلف راجع به آن و فروض و احتمالات ممکن در نسبت میان اعتباریات و نظریه واقع‌گرایی را مطرح فرمودند. برای هر کدام از نظریات نیز به یکی از فیلسوفان غربی در کنار فیلسوفان مسلمان ارجاع دادند. تتبع ارائه‌دهنده محترم راجع به نظریات غربی و کاوش آثار اخیر در میان آنها بسیار قابل توجه بوده است.

در ادامه بحث، آقای دکتر تاجیک مسئله اعتباریات از منظر علامه و چگونگی فرض صدق و کذب در اعتباریات را مورد بررسی قرار دادند و احتمالات و نظریات در این زمینه را از

معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی مؤسسه برگزار می‌کند:

کارگاه معرفت افزایی اخلاق در پژوهش

دکتر صمد نژاد ابراهیمی

مدیرکل دفتر سیاستگذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی وزارت علوم

ویژه اعضای هیئت علمی مؤسسه و اعضای هیئت علمی سایر دانشگاه‌ها و مراکز عالی

زمان: یکشنبه ۲۹ بهمن‌ماه ۱۴۰۲ ساعت: ۱۵-۱۳

مکان: سالن دکتر اعوانی، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

لینک ثبت‌نام: <https://lms.rip.ac.ir/enrol/index.php?id=203>

آخرین فرصت ثبت‌نام: سه‌شنبه ۲۴ بهمن‌ماه ۱۴۰۲

کارگاه

«معرفت‌افزایی اخلاق در پژوهش»

کارگاه «معرفت‌افزایی اخلاق در پژوهش» با ارائه دکتر صمد نژاد ابراهیمی (مدیرکل دفتر سیاستگذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی وزارت علوم) در روز یکشنبه ۲۹ بهمن‌ماه ۱۴۰۲ ساعت ۱۵-۱۳، با حضور اعضای هیئت علمی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران و نیز حضور برخط اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های دیگر برگزار شد.

مؤسسه استنادی و پایش
علم و فناوری جهان اسلام

منطق

یازدهمین همایش سالیانه
انجمن منطق ایران

❖ کمیته علمی (به ترتیب الفبا)

حجتی، سید محمد علی
دارابی، علیرضا
روشندل توانا، نازنین
شیرمحمدزاده ملکی، فاطمه
صالحی، سعید
فراهانی، هادی
فلاحی، اسدالله
گلشنی، محمد
مفیدی، علیرضا
نباتی، فرشته
نبوی، لطف‌الله

❖ دبیران علمی

اسدالله فلاحی
علیرضا دارابی

❖ دبیران اجرایی

سید احمد میرصانعی
مجید سروند

❖ سخنرانان مدعو (به ترتیب الفبا)

محمد اردشیر (دانشگاه صنعتی شریف)
روهیت پاربخ (دانشگاه نیویورک)
گراهام پریست (دانشگاه ملیورن)
فرشته نباتی (دانشگاه علامه طباطبایی)
بوبان ولیکوویچ (دانشگاه دیدرو پاریس)

❖ موضوعات

منطق ریاضی
منطق فلسفی
فلسفه ریاضی
فلسفه منطق
منطق سنتی
تاریخ منطق
منطق و علوم رایانه
منطق کاربردی
منطق و روش‌شناسی
آموزش منطق

۲۸ و ۲۹ بهمن ۱۴۰۲
مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

lc1402@ialogic.ir
<https://lc1402.ialogic.ir>

یازدهمین همایش سالیانه انجمن منطق ایران

یازدهمین همایش سالیانه انجمن منطق ایران در روزهای شنبه و یکشنبه، ۲۸ و ۲۹ بهمن‌ماه ۱۴۰۲، با همکاری مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران برگزار شد.

در این همایش که با همکاری انجمن منطق ایران، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه و مؤسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام طی دو روز با حضور اساتید مجرب برگزار شد، درباره موضوعاتی چون منطق ریاضی، منطق فلسفی، فلسفه ریاضی، فلسفه منطق، منطق سنتی، تاریخ منطق، منطق و علوم رایانه، منطق کاربردی، منطق و روش‌شناسی و آموزش منطق بحث و گفتگو شد.

سخنرانان مدعو:

- محمد اردشیر (دانشگاه صنعتی شریف)
- روهیت پاربخ (دانشگاه نیویورک)
- گراهام پریست (دانشگاه ملیورن)
- فرشته نباتی (دانشگاه علامه طباطبایی)
- بوبان ولیکوویچ (دانشگاه دیدرو پاریس)

دبیران علمی:

- اسدالله فلاحی
 - علیرضا دارابی
- ### دبیران اجرایی:
- سیداحمد میرصانعی
 - مجید سروند

موسسه پژوهش فلسفه ذهن و حکمت و فلسفه ایران

هسته پژوهش فلسفه ذهن مؤسسه حکمت و فلسفه ایران با همکاری دانشگاه ادیان و مذاهب و پشتیبانی ستاد توسعه علوم و فناوریهای شناختی برگزار می‌کند.

مدرسه زمستانی مباحثی در فلسفه ذهن

روز اول

چیستی ذهن و علامت امر ذهنی

دکتر رضا درگاهی فر (پژوهشگر وابسته به مؤسسه پژوهش حکمت و فلسفه ایران) - ۱۰ تا ۱۲

محتوای ذهن

دکتر احمد لهراسبی (استادیار دانشگاه ادیان و مذاهب) - ۱۴ تا ۱۶

بازنمایی ذهنی در نظر ابن سینا

دکتر عباس مهدوی (استادیار دانشگاه ادیان و مذاهب) - ۱۶ تا ۱۸

روز دوم

یگانه‌انگاری راسلی و فیزیکالیسم غیر استاندارد

دکتر هادی قهار (پژوهشگر وابسته به مؤسسه پژوهش حکمت و فلسفه ایران) - ۸ تا ۱۰

نظریه TOM و کاربرد آن در تبیین روح و معاد جسمانی

دکتر نعیمه پورمحمدی (دانشیار دانشگاه ادیان و مذاهب) - ۱۰ تا ۱۲

پدیدارشناسی ذهن

دکتر مهدی ذاکری (دانشیار دانشگاه تهران) - ۱۴ تا ۱۶

اراده آزاد

دکتر سیدمحمد سادات منصوری (پژوهشگر وابسته به مؤسسه پژوهش حکمت و فلسفه ایران) - ۱۶ تا ۱۸

زمان: دوشنبه و سه‌شنبه ۷ و ۸ اسفندماه ۱۴۰۲

مکان: قم، دانشگاه ادیان و مذاهب

دومین

«مدرسه زمستانی فلسفه ذهن»

دومین «مدرسه زمستانی فلسفه ذهن» با همکاری «هسته فلسفه ذهن» مؤسسه و دانشگاه ادیان و مذاهب و با پشتیبانی ستاد توسعه علوم و فناوری های شناختی در روزهای دوشنبه و سه‌شنبه ۷ و ۸ اسفندماه ۱۴۰۲ در سالن بهشتی دانشگاه ادیان و مذاهب قم برگزار شد.

موضوعات:

- چیستی ذهن و علامت امر ذهنی
- محتوای ذهنی
- بازنمایی ذهنی در نظر ابن سینا
- یگانه‌انگاری راسلی و فیزیکالیسم غیر استاندارد
- نظریه TOM و کاربرد آن در تبیین روح و معاد جسمانی
- پدیدارشناسی ذهن
- اراده آزاد

اساتید:

- دکتر رضا درگاهی فر (پژوهشگر وابسته به مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران)
- دکتر احمد لهراسبی (استادیار دانشگاه ادیان و مذاهب)
- دکتر عباس مهدوی (استادیار دانشگاه ادیان و مذاهب)
- دکتر هادی قهار (پژوهشگر وابسته به مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران)
- دکتر نعیمه پورمحمدی (دانشیار دانشگاه ادیان و مذاهب)
- دکتر مهدی ذاکری (دانشیار دانشگاه تهران)
- دکتر سید محمد سادات منصوری (پژوهشگر وابسته به مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران)

گروه فلسفه اسلامی
مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران برگزار می‌کند:

نشست علمی

مشاوره فلسفه فلسفه و اسلام

(امکان سنج و ظرفیت شناسی)

سخنرانان:

دکتر محمد حسن یعقوبیان

(عضو هیئت علمی دانشگاه شهید مطهری ره)

دکتر هادی وکیلی

(عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

دبیر نشست:

دکتر محمد جعفر جامه بزرگی

(عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران)

مکان: تهران، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

زمان: یکشنبه ۱۳ اسفندماه ۱۴۰۲ ساعت: ۱۳

لینک مجازی: <http://irip.ac.ir/u/136>

نشست علمی

«مشاوره فلسفی و فلسفه اسلامی»

از سال ۱۹۷۸ عنوان و درباره آن نوشته‌هایی هم منتشر شد. این اصطلاح ابتدا در اروپا و سپس در آمریکا مطرح شد. در کنار کشورهای غربی، در شرق و به خصوص هند هم درباره این مفهوم کارهایی صورت گرفته و در کشور ما هم یکسری کتاب با این مضمون ترجمه و چاپ شده است و پایان‌نامه‌های مختلفی نیز در دانشگاه‌ها به این مضمون پرداخته‌اند.

وی در ادامه به تعریف مفهوم مشاوره فلسفی پرداخت و گفت: مشاوره فلسفی یک ماهیت بین‌رشته‌ای دارد و ترکیبی از فلسفه و مشاوره است. این مفهوم به دنبال مطرح شدن فلسفه کاربردی شکل گرفته است و با فلسفه انتزاعی فرق دارد. در فلسفه کاربردی به مسائل زمینی و زیست بشر پرداخته می‌شود. فلسفه عملی و کاربردی به دنبال آن است که فلسفه دوباره به کوچه

نشست علمی «مشاوره فلسفی و فلسفه اسلامی (امکان‌سنجی و ظرفیت‌شناسی)» با اهتمام گروه پژوهشی «فلسفه اسلامی» مؤسسه، در بعدازظهر روز یکشنبه ۱۳ اسفندماه ۱۴۰۲، با استقبال خوب علاقه‌مندان، به‌صورت حضوری و مجازی، برگزار شد. سخنرانان این نشست محمدحسن یعقوبیان، عضو هیئت علمی دانشگاه شهید مطهری (ره) و هادی وکیلی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی بودند و دبیری این نشست هم بر عهده محمدجعفر جامه‌بزرگی، عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران بود. در ادامه گزارشی از این نشست از نظر می‌گذرد:

یعقوبیان در ابتدای این نشست مروری گذرا بر تاریخچه اصطلاح «مشاوره فلسفی» داشته و توضیح داد: اصطلاح مشاوره فلسفی

پس کوچه‌ها و میان مردم برگردد.

این استاد دانشگاه با اشاره به اینکه مشاوره فلسفی با مشاوره‌های درمانی فرق دارد، افزود: مشاوره فلسفی، مشاوره مذهبی نیست و ربطی به برخی از گرایش‌های درمانی روانشناسی مثل روانشناسی اگزیستانس که اروین یالوم و ویکتور فرانکل از آن حرف زدند، ندارد. اما اگر بخواهم درباره رابطه مشاوره فلسفی و فلسفه اسلامی توضیح دهم باید بگویم این دو رشته با یکدیگر رابطه خوبی دارند نوشته‌های فلسفه قدیم و مباحثی که درباره علم و نفس وجود دارد نیز گویای این موضوع است.

یعقوبیان در ادامه بیان کرد: درباره رابطه میان فلسفه اسلامی و مشاوره فلسفی دو دیدگاه وجود دارد؛ یک دیدگاه، دیدگاه مخالفان است که معتقدند فلسفه اسلامی ظرفیت مشاوره فلسفی را ندارد مثل نظراتی که افرادی امثال مصطفی ملکیان دارند و معتقدند برای مشاوره فلسفی یک نظام و ساختاری لازم است که فلسفه اسلامی آن نظام را ندارد اما در مقابل این دیدگاه عده‌ای هم موافق استفاده از فلسفه اسلامی در مشاوره فلسفی هستند. نظر بنده اما این است که در مشاوره فلسفی می‌توان از فلسفه اسلامی استفاده کرد اما منوط به شروطی و پیش از هر چیز لازم است از خودمان بپرسیم که امکان استفاده از فلسفه اسلامی در مباحث مشاوره فلسفی چقدر و کجاست؟

وی اضافه کرد: پس تا اینجا متوجه شدیم که امکان استفاده از فلسفه اسلامی در مباحث مشاوره فلسفی وجود دارد اما در این راه ما با چالش‌ها و موانعی هم مواجه هستیم مثل اینکه رویکرد انتزاعی به مسائل داشتن کار را برای مشاوره فلسفی سخت می‌کند یا مثلاً در مورد موضوعاتی مثل علم النفس در فلسفه اسلامی ما ممکن است به چالش بخوریم چون در فلسفه اسلامی به انسان به چشم «ما هو انسان» نگاه می‌شود در حالی که در مشاوره فلسفی به فرد پرداخته می‌شود. یک مورد دیگر که ممکن است چالش درست کند رویکرد آخرت‌گرا بودن فلسفه اسلامی است. چون در فلسفه اسلامی ما به آخرت انسان کار داریم اما در اتاق مشاوره درباره انسانی که روی زمین قرار دارد صحبت می‌شود.

یعقوبیان گفت: این مواردی که مطرح کردم به این معنی نیست

که نمی‌توان از فلسفه اسلامی در جهت مشاوره فلسفی بهره برد چون فلسفه اسلامی، فرصت‌هایی هم در اختیار ما قرار می‌دهد. مثلاً فلسفه اسلامی به خصوص در دوران ملاصدرا به فیلسوف به چشم یک سالک و کسی که در حال سیر است نگاه می‌کند و فلسفه در این دوران به مثابه یک سفر است که از این نگاه می‌توان در مشاوره فلسفی بهره برد یا موضوعاتی مثل حیات و زندگی، معنویت و خود دگرگونی، توسعه فردی، انسان‌شناسی، مباحث علم و نفس و اعتدال در زندگی که در فلسفه اسلامی خیلی به آن پرداخته می‌شود همگی از جمله مباحثی هستند که در فلسفه اسلامی وجود دارد و می‌توان از آن‌ها در جهت استفاده در مشاوره فلسفی بهره برد.

سخنران بعدی مراسم هادی وکیلی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی بود. وی با اشاره به اینکه حدود ۱۵ سال است که کار مشاوره انجام می‌دهد گفت: در طول همه این سال‌هایی که کار مشاوره را انجام می‌دهم همیشه برایم سوال بود که سنت اسلامی چه آورده‌ای می‌تواند در خدمت تراپیست‌ها بگذارد؟ مبحث مشاوره فلسفی خیلی مبحث جذابی است و کسی که سراغ این نوع مشاوره می‌آید توقع دارد که مشاوره فلسفی بگیرد نه روانشناختی اما موضوع دیگری که در این رابطه وجود دارد امکان‌سنجی است به این معنا که وقتی از مشاوره فلسفی حرف می‌زنیم باید تعیین کنیم که کدامیک از مکاتب فلسفه اسلامی مدنظر ماست؛ مکتب مشایی، مکتب اشراقی و یا مکتب متعالیه؟

وکیلی افزود: نکته دیگری که باید در نظر داشته باشیم اینکه استفاده از مباحث فلسفه اسلامی در مشاوره فلسفی در مرحله شکل‌گیری پارادایم و فرم است و هنوز از این فلسفه به شکلی که از فلسفه‌های غرب در مشاوره‌ای فلسفی استفاده می‌شود نمی‌توان استفاده کرد. پرسشگری و مسئله‌مندی خصلت اصلی بشر و به بیان دیگر انسان همیشه سوال دارد و به دنبال جواب است. پرسش‌های فلسفه اسلامی حول چیستی، هستی، و چرایی است اما آیا این پرسش‌ها به درد مشاوره فلسفی می‌خورد؟ آیا ما سبکی به نام مشاوره فلسفی فلسفه اسلامی داریم؟ آیا وقتی یک خانواده دیندار و متدین در اتاق مشاوره از مشکلات با فرزندان

خود دیندار نیستند و نماز نمی‌خوانند حرف می‌زنند ما می‌توانیم مشکلاتشان را با فلسفه اسلامی حل کنیم؟ آیا فلسفه اسلامی پاسخی به کسانی که بیماری‌های لاعلاج مرگبار می‌گیرند و می‌پرسند چرا من؟ دارد.

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ادامه داد: مارینوف و کوهن دو نفر از کسانی هستند که در غرب در حوزه مشاوره فلسفی کار کردند؛ مارینوف معتقد است ما پیش از هرچیز باید بدانیم بیماری با ناراحتی فرق دارد و نباید هر نوع ناراحتی را یک چالش و بیماری بدانیم و دنبال دوا و درمان باشیم که تاجران دارو هر روز پولدارتر شوند بلکه باید به روش‌های غیرمترعارف مثل سنگ‌درمانی، مدیتیشن، مراقبه و امثال اینها پناه ببریم. کوهن اما به روش LBT اعتقاد دارد و معتقد است که در مشاوره فلسفی منشأ همه مشکلات به ذهن و تفکر انسان برمی‌گردد و افکار ما رفتارمان را تحت الشعاع قرار می‌دهد بنابراین روح مشاوره فلسفی ایجاد تغییر و تأثیر روی افکار ماست.

وکیلی اضافه کرد: در سنت فلسفه اسلامی هم مانند رواقیون اعتقاد دارند که ما باید اموری که کنترلشان از دست ما خارج است را رها کنیم اموری مثل اینکه چرا من زن هستم؟ چرا مرد هستم؟ چرا ایرانی هستم؟ چرا اینجا به دنیا آمده‌ام و امثال اینها. چون همه اینها بخشیده‌های رایگان عالم به ما هستند.

وی ادامه داد: نکته دیگری که باید به آن توجه کنیم این است که علم‌النفس با سایکولوژی فرق دارد. علم‌النفس یکجور تفکر خانگی است که در کتاب‌ها شکل گرفته اما سایکولوژی مبتنی بر تجربه و مشاهده است. عقیده شخصی من این است که در سنت فلسفه اسلامی، عرفان بیشتر از سایر حوزه‌ها ظرفیت استفاده در مشاوره فلسفی را دارد.

این محقق و پژوهشگر گفت: مورد دیگری که می‌خواهم روی آن تاکید کنم ارتباط میان علوم است. علوم مختلف آنقدر باهم نزدیک هستند که روابطشان کم‌کم به مرور زمان کشف می‌شود. مثلاً عرفان، روانشناسی، فلسفه و فیزیک کوانتوم همگی باهم در ارتباط هستند و ارتباطشان هم تصادفی نیست. در فیلم اوپنهایمر هم اگر دقت کرده باشید، اوپنهایمر یکجایی می‌گوید: اکنون ما

مرگ شده‌ایم؛ کشندگان جهان! و این حرف خود نشانگر ارتباط علوم با یکدیگر است.

وکیلی در پایان افزود: موردی که باید به آن توجه شود این است که مشاوره دادن با مشورت دادن فرق دارد. یک مشاور باید تئوری بداند و از فلسفه اسلامی در جهت مشاوره می‌توان بهره برد به شرطی که نهادهای آکادمیک هم به میدان بیایند و نشست‌هایی مثال این نشست بیشتر برگزار شود. اینکه ما فقط بخواهیم روی داشته‌هایمان در فلسفه اسلامی تکیه کنیم ما را از کمک کردن به مردم ناتوان می‌کند لذا لازم است که علاقمندان به موضوع مشاور فلسفی حتماً روانشناسی هم بخوانند و به کمک‌های سازمان‌ها و نهادهای مختلف افراد فلسفه خوانده و مشاوره خوانده بتوانند در بیمارستان کنار افرادی که امیدشان برای زنده ماندن را از دست دادند حضور داشته باشند. این نشست با پرسش و پاسخ میان حاضران در جلسه و سخنرانان به پایان رسید.

نشست علمی

«دوگانگی مفاهیم و گزاره های اعتباری از منظر مرحوم علامه طباطبایی»

(بر اساس متنی منتشر نشده از ایشان)

تفسیر المیزان (۱۳۷۵ - ۱۳۹۲ ق)، بداية الحكمة (۱۳۹۰ ق)،
نهاية الحكمة (۱۳۹۵ ق) مطرح شده است.

تعریفی که علامه ره برای اعتبارات عملیه ارائه داده است عبارتست از: «هو إعطاء حدّ الشيء أو حكمه لشيء آخر بتصرف الوهم و فعله». بر اساس این تعریف، اعتبارات عملی ذیل دو سنخ مجاز قرار می گیرند: ۱. اسناد حد و تعریف شیء ای به شیء دیگر؛ ۲. اسناد حکم یک شیء به شیء دیگر.

ایشان در تبیین چیستی اعتبارات عملی از استعاره استفاده می کند. از نظر ایشان، در استعاره، محمول معنایی حقیقی بوده و دارای مصادیق حقیقی است، اما اسناد آن به موضوع، اسناد مجازی است. این بیان تنها تبیین کننده تصدیقات اعتباری است و چگونگی تولید مفاهیم اعتباری را توضیح نمی دهد. در حالی که علامه در مواضع متعددی اعتبارات عملی را تصویری و تصدیقی دانسته اند. با مراجعه به کلمات علامه پاسخ این مساله روشن می شود. از نظر علامه، قوه واهمه انسان بر اساس نیازهای عملی خود، تصرفاتی در اسنادهای مجازی انجام می دهد. به طور مثال، گرچه مفهوم رأس از سر خارجی انتزاع شده و بر آن حقیقتا و بر زید (به عنوان رئیس یک اداره) مجازا اسناد داده می شود، لکن در ادامه، قوه واهمه رأس را تبدیل به «رئیس» می کند و این

این نشست در تاریخ هشتم اسفندماه ۱۴۰۲ در محل موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه (شعبه قم) با حضور استاد معظم حجت الاسلام والمسلمین کرمانشاهانی و جمعی از اعضاء هیئت علمی موسسه، طلاب و دانشجویان برگزار گردید.

در ابتدای جلسه دبیر علمی نشست، حجت الاسلام خیاطزاده (پژوهشگر وابسته به موسسه حکمت و فلسفه) اشاره ای به تاریخچه و چیستی نظریه اعتباریات داشتند و در ادامه، استاد معظم حجت الاسلام کرمانشاهانی مباحثی را پیرامون چیستی اعتبارات عملی از منظر علامه طباطبایی ره بیان کردند. در انتهای جلسه نیز حاضران در جلسه و همراهان بر خط، پرسش های خود را مطرح کردند.

خلاصه مباحث دبیر علمی جلسه بدین شرح بود: علامه طباطبایی ره اولین بار نظریه اعتبارات عملی را در سال ۱۳۴۸ قمری، در رساله ای با عنوان «رسالة فی الاعتباریات» مطرح کردند. ایشان در مقدمه این رساله بر جدید بودن این نظریه تصریح نموده است. این نظریه در سایر آثار علامه ره از جمله: رساله الانسان فی الدنيا (۱۳۶۱ ق)، حاشیه الكفاية (۱۳۶۸ ق) و مقاله ششم کتاب اصول فلسفه و روش رئالیسم (۱۳۷۳ ق)، تفسیر البیان،

عنوان دیگر بر رأس خارجی تطبیق نمی‌شود. بنابراین، از آنجا هدف از اعتبارات عملی، انگیزه‌های اجتماعی انسان است، قوه واهمه تصرفاتی در معانی حقیقی انجام می‌دهد و از این رهگذر تصورات اعتباری تولید میشوند که سرشتی عملی دارند.

بنابراین، در تمامی اعتبارات عملیه، اولاً مصداقی حقیقی وجود دارد که منشا انتزاع و تولید مفاهیم اعتباری است، ثانیاً مصداق این مفاهیم اعتباری در ظرف وهم محقق است، نه ظرف خارج و واقع، ثالثاً این مفاهیم اعتباری باعث تحقق عمل بوده و موجب تحقق آثار خارجی و واقعی هستند.

در ادامه جلسه حجت الاسلام و المسلمین کرمانشاهانی توضیحات بیشتری پیرامون نظریه اعتبارات عملی علامه ره دادند. خلاصه کلام ایشان بدین شرح است: علامه ره در طرح نظریه اعتباریات از «مجاز در اسناد» استفاده می‌کند و با مجاز در اطلاق لغوی کاری ندارد. ویژگی مجاز در اسناد آن است که بدون اینکه تصرفی در محمول انجام شود، مصداق فرد ادعایی محمول قرار داده شود. بنابراین در این نوع از مجاز، موضوع و محمول هر دو مفاهیم حقیقی و معرفت‌زا هستند ولی پیوند میان آنها اعتباری است. بنابراین، تعریف ایشان از اعتبارات عملی، تصورات و مفاهیم عملی را توضیح نمی‌دهد. ایشان در رساله اعتباریات نکته‌ای دارند که مفاهیم عملی را نیز توضیح می‌دهد. حاصل سخن ایشان آن است که در اسناد مجازی، قوه واهمه در معنای محمول تصرف کرده و مفهومی جدید تولید می‌کند: «فهی المعانی الحقیقیه مع تصرف ما من الوهم». این عبارت متضمن مطلب مهمی است و آن اینکه در استعاره بر خلاف استعمال‌های حقیقی، هیچ‌گاه محمول با تمام دقت‌های مفهومی خود به موضوع (مصداق ادعایی) نسبت داده نمی‌شود، بلکه برخی از ویژگی‌های محمول برجسته و برخی دیگر مورد غفلت واقع می‌شوند؛ در ادامه، محمول با ویژگی‌های برجسته خود به موضوع اسناد داده می‌شود. با این بیان، مفاهیم اعتباری نیز از تعریف علامه ره قابل استفاده هستند.

ایشان در ادامه با بیان نقدی به محتوای غیر معرفتی مفاهیم اعتباری، دقت دیگری از کلام علامه ره ارائه دادند. حاصل کلام ایشان آنکه صرف تصرف قوه واهمه باعث نمی‌شود که یک مفهوم از سرشت معرفت‌زای خود خالی شود و تنها ناظر به مقام عمل باشد. بنابراین برای تصویر مفاهیم عملی باید نکته‌ای دیگر افزود و آن اینکه برخی از مفاهیم مرکب بوده و حاصل گزاره‌هایی

هستند که از قبل ادراک شده‌اند و سپس شکل مفهومی به خود گرفته‌اند. بر اساس این نکته، مفاهیم اعتباری، مفاهیمی هستند که اولاً مرکبند و ثانیاً گزاره‌های مضمون در آنها، تصدیقات اعتباری و عملی هستند. از این روی، این مفاهیم، فاقد جنبه معرفتی بوده و صرفاً کارکرد عملی دارند. بر اساس این بیان، تقسیم مفهوم به مفهوم معرفت‌زا و مفهوم ناظر به مقام عمل تصحیح می‌شود.

با تصحیح مفاهیم عملی، چگونگی تشکیل نظام‌های اجتماعی نیز روشن می‌شود؛ چراکه واهمه بعد از تولید مفاهیم اعتباری، میان آنها ارتباط برقرار کرده و گزاره‌های را شکل می‌دهد که موضوع و محمول آنها، اعتباری هستند و از این رهگذر، نظام اعتبارهای اجتماعی شکل می‌گیرند.

ایشان در ادامه به متن درس خارج اصول فقه علامه ره که هنوز منتشر نشده است، اشاره کرده و با استفاده از نکته ایشان در بحث صحیح و اعم، به توضیح به تطبیق نظریه اعتبارات عملی بر نظام تشریح پرداختند. ایشان در این بحث در مقام تصویر جامعی میان افراد مختلف یک حقیقت شرعی همانند نماز است. حاصل سخن ایشان آن است که برای این امور، برای اجزائی که ارتباط حقیقی با یکدیگر ندارند، یک کل اعتباری وضع می‌شود. این کل نیز دارای وحدتی اعتباری است. محور اصلی در این اعتبار، غرض واحد است. بنابراین، ماهیات مخترع شارع همانند مرکبات صناعی بشر، کلی اعتباری بوده و وحدت آنها نیز اعتباری است. محور این وحدت نیز غرض واحدی است که از این کل مورد انتظار است؛ یعنی مادامی که غرض باشد، وحدت نیز حاصل است، گرچه برخی از اجزاء منتفی شده باشند.

نکته دیگر آنکه هر اعتباری تابع غرض است و این غرض مادامی که ضرورت نیابد، منتهی به تولید مفاهیم اعتباری نمی‌شود. بنابراین، در تمامی مفاهیم اعتباری، مفهوم باید حضور دارد.

نکته دیگری که در این متن منتشر نشده وجود دارد آنکه اغراضی که باعث تولید مفاهیم اعتباری میشوند، همانند خواص و لوازم ماهیت هستند و می‌توان از آنها در تعریف رسمی مفاهیم اعتباری استفاده کرد.

در انتهای جلسه، برخی از حاضران در جلسه و نیز همراهان برخط به طرح پرسش‌های خود پرداختند.

نشست معرفی و بررسی کتاب «اختیارات مظفری»

وی افزود: عمده کسانی که در دهه‌های گذشته متون علمی و به خصوص متون آثار هیأت را تصحیح کردند کار اصلی‌شان ادبیات بوده و در این حوزه فعالیت داشتند اما کتاب «اختیارات مظفری» جامع‌ترین کتاب هیأت بطلمیوسی و غیربطلمیوسی به زبان فارسی است که مصحح آن، به این اثر به جهت محتوای علمی‌اش توجه و با این نگاه اثر را تصحیح کردند؛ به معنای دیگر، تصحیح این اثر بیش از اینکه مبتنی بر زبان فارسی و ادبیات باشد متمرکز بر محتوای علمی نجوم و هیأت بوده و عنوان اثر هم به خوبی نشانگر این موضوع است.

این استاد تاریخ علم اضافه کرد: توضیحات آخر اثر که درباره محتوای علمی کتاب است کار بسیار ارزشمندی است و در مورد موضوعی هم که درباره زبان فارسی ذکر کردم باید بگویم ما نمی‌توانیم از کسی که در حوزه تاریخ علم کار کرده توقع آثار تاریخ فارسی و آثار امثال همایی را داشته باشیم.

معصومی همدانی ادامه داد: این نکته را باید توجه داشته باشیم که تصحیح و تحقیق این کتاب در یک فضای بسیار سخت و با چالش صورت گرفته علاوه بر اینکه عمده مخاطب و جامعه این اثر بیرون از ایران هستند و از این جهت به آقای گمینی به خاطر انجام این کار تبریک می‌گویم. خصوصاً که برای ویراستاری اثر

نشست معرفی و بررسی کتاب «اختیارات مظفری»؛ جامع‌ترین کتاب هیأت بطلمیوسی و غیربطلمیوسی به زبان فارسی، نوشته قطب‌الدین محمودبن مسعود شیرازی، عصر روز گذشته (یکشنبه بیستم اسفندماه ۱۴۰۲) با حضور امیرمحمد گمینی مصحح، محقق، و شارح اثر، دکتر حسین معصومی همدانی، استاد و پژوهشگر تاریخ و فلسفه علم، و سیدمحمدحسین حکیم، نسخه‌شناس، در سالن دکتر نصر مؤسسه برگزار شد. دبیری این نشست بر عهده حنیف قلندری بود.

قلندری در ابتدای جلسه گفت: یکی از اتفاقات خوب در حوزه هیأت این است که خوشبختانه آثار خوبی به زبان فارسی در حوزه هیأت داریم. شرف‌الدین منصوری، قطب‌الدین شیرازی، و خواجه نصیرالدین طوسی همگی آثار خوبی در حوزه هیأت به زبان فارسی و عربی دارند. ویژگی آثار فارسی متقدم نسبت به آثار عربی، اختصارشان است.

دکتر حسین معصومی همدانی، عضو بازنشسته مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، اولین سخنران این مراسم گفت: در ابتدا لازم است بگویم که از چاپ این کتاب بسیار خوشحالم چون چاپ چنین کتابی اصلاً کار ساده‌ای نیست و آقای گمینی برای تصحیح و تحقیق آن سال‌ها زمان گذاشته‌اند.

تصحیح شود. همچنین بهتر است که منابع فرعی کمتر تا کتاب منسجم‌تر شود.

نفوذ قطب‌الدین شیرازی تا عراق

سید محمدحسین حکیم، نسخه‌شناس کتابخانه ملی دیگر سخنران این مراسم بود. وی ضمن تبریک به گمینی به خاطر تصحیح اثر ابتدا درباره نسخه‌های مختلف قطب‌الدین شیرازی و کتابت در در دوره ایلخانی صحبت کرد و گفت: در اواخر قرن هفتم و اوایل قرن هشتم ایلخانی کتابت نسخه‌های خطی رونق می‌گیرد و به همین نسخه‌های زیادی از آن دوران باقی می‌ماند. نسخه خطی به جا مانده از خواجه نصیرالدین طوسی، خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی و قطب‌الدین شیرازی همگی نشان دهنده این است که یک جریان حمایت‌کننده در آن دوران وجود داشته است. خوشبختانه امروز پنج اثر از نسخه خطی خواجه نصیر وجود دارد که در حال حاضر در کتابخانه آیت‌الله مرعشی در قم است. وی افزود: نکته‌ای که از آثار قطب‌الدین شیرازی می‌توان متوجه شد این است که قطب‌الدین هم امکانات مالی خوبی و هم یک کاتب در اختیار داشته است. علاوه بر اینکه دست‌خط‌های قطب‌الدین شیرازی روابط او را هم نشان می‌دهد مثلاً چند اثر قطب‌الدین به ربع رشیدی رفته یا مثلاً یک نسخه از تحفه السعدیه در مسجد حله کتابت شده یا یک نسخه دیگر از آثار قطب‌الدین به حرم امام علی (ع) رفته است. همگی اینها نشان

یعنی پاراگراف بندی و نقطه گذاری هم بسیار وقت گذاشتند و در این مورد دقت کردند که کار بسیار پسندیده‌ای است و به خوانش متن کمک فراوانی کرده است.

وی در ادامه انتقادات خود نسبت به کار را بیان کرد و گفت: یکی از انتقادات من درباره این کتاب به عنوان فرعی آنکه «هیأت بطلمیوسی و هیأت غیربطلمیوسی» است برمی‌گردد. چون وقتی صحبت از هیأت غیربطلمیوسی می‌شود ذهن فرد به سمت موضوع نجوم پساکوپرنیک می‌رود و از این جهت کمی گمراه‌کننده است بنابراین شاید بهتر بود به جای عبارت هیأت غیربطلمیوسی، «مدل غیربطلمیوسی» روی کتاب گذاشته می‌شد. نقد دیگر هم اینکه، کتاب «اختیارات مظفری» فواید جنبی بسیار زیادی دارد که آقای گمینی خیلی وارد این حوزه نشدند و این موضوع مهمی است چون این آثار بیشتر نقش دایره‌المعارفی دارند و ما نباید در آنها دنبال حرف تازه‌ای باشیم. ضمن اینکه لازم بود آقای گمینی به فراز و فرودهای متن قطب‌الدین شیرازی بیشتر می‌پرداخت.

معصومی همدانی در پایان تصریح کرد: به نظر می‌رسد که در طول کار، آقای گمینی خیلی ارادتمند قطب‌الدین شیرازی شده و به خاطر این ارادت به رفتارهای غیر علمی قطب‌الدین مثل سرقت‌های علمی‌اش توجه نکرده است. مورد دیگر هم اینکه در مقدمه اثر چند مورد متناقض وجود دارد که لازم است

می‌دهد که قطب‌الدین شیرازی در عراق و منطقه شیعیان نفوذ داشته است.

حکیم اضافه کرد: اولین استفاده‌ای که از نسخه‌ها می‌شود تصحیح و ویرایش متن است ولی به نوعی سرنوشت آثار را هم نشان می‌دهد. آقای گمینی در تصحیح و تحقیق اثر معرفی نسخه‌ها را کامل انجام نداده است. مصحح وقتی می‌خواهد یک نسخه را تصحیح کند باید به سه نکته توجه کند؛ اصالت نسخه و تاریخ کتابت، سرنوشت نسخه و خصوصیات کتابت و رسم الخط. این نسخه شناس در پایان بیان کرد: توصیف نسخ می‌تواند سوال ایجاد کند بنابراین آقای گمینی به عنوان نسخه شناس و مصحح باید درباره انتخاب و چرایی انتخاب نسخه‌ها توضیحاتی را ارائه می‌دادند علاوه بر اینکه خوب بود اگر به نسخه‌های دیگری مثل نسخه شیخ بهایی هم اشاره می‌کردند.

«اختیارات مظفری» یک کتاب هیأت است نه محاسباتی

امیر محمد گمینی، مصحح و محقق کتاب «اختیارات مظفری»، به عنوان آخرین سخنران این مراسم ضمن از تشکر حاضران و نیز همراهان او در طول انجام این اثر گفت: استاد معصومی همدانی حدود ۱۳-۱۴ سال پیش به من پیشنهاد انجام این کار را دادند و من هم آن را پذیرفتم. البته مخاطب ایرانی اگر قرار باشد که کتاب درباره تاریخ نجوم و نجوم قدیم بخواند بهتر است کتاب «التفهیم» ابوریحان بیرونی را بخواند یا اگر قرار باشد نجوم قدیم و جزئیات این حوزه را بداند پیشنهاد خواندن کتاب «منتهی الإدراک فی تقاسیم الأفلاک» نوشته عبدالجبار خرقی با تصحیح حنیف قلندری است.

وی افزود: در مورد نقل قول‌ها و منابع لازم است این توضیح را دهم که من سعی کردم با نقطه، گیومه، و امثال اینها فرق بین سخنان قطب‌الدین و نقل قول‌هایش را نشان دهم و خواننده را با خودم همراه کنم. کتاب «اختیارات مظفری» در بین کتب هیأت قدیم یک کتاب هیأت واقعی است نه محاسباتی و اینکه قطب‌الدین شیرازی به زبان فارسی نوشته نشان می‌دهد که در آن دوران ایرانی‌ها علاقمند به این حوزه وجود داشته‌اند.

گمینی ادامه داد: کتب هیأت از چهار بخش مقدمه، هیأت افلاک،

هیأت زمین و ابعاد و اجرام تشکیل شده‌اند و در «اختیارات مظفری» درباره همه چیز علم هیأت صحبت شده است اما من به بخش شرح بیشتر پرداختم و از چهار مقاله کتاب من از مقاله اول و دوم برای شرح بیشتر استفاده کردم.

این محقق و پژوهشگر اضافه کرد: در خصوص موضوع ارادتم به قطب‌الدین هم لازم است بگویم من خودم موافق این موضوع نیستم و فکر هم نمی‌کنم ارادتی نسبت به او پیدا کرده باشم اما انگار این طور احساس شده است. نمونه اش اینکه من فکر می‌کنم قطب‌الدین در حوزه اپتیک خیلی ابتدایی فکر می‌کرده و به همین خاطر هم با او در این بخش همدلی نکردم.

این مصحح و محقق گفت: در مورد سرقت علمی قطب‌الدین هم باید بگویم اتفاقاً من هم متوجه سرقت‌های علمی او در طول کار شدم اما به پای این گذاشتم که قطب‌الدین خودش را شاگرد، میراث‌بر و حتی بالاتر از خواجه نصیرالدین طوسی می‌داند و به همین خاطر هم انگار یک جوروی به خودش اجازه می‌دهد که از مطالب او در مقالاتش استفاده کند و نامش هم نبرد. نکته جالب اینکه خود قطب‌الدین سر موضوع سرقت‌های علمی خیلی حساس بوده و اگر کسی این کار را با آثار خودش می‌کرده به او فحش و ناسزا می‌گفته است.

گمینی گفت: یکی دیگر از دلایلی که می‌گویم من ارادتمند قطب‌الدین نشدم این است که ایشان در «نهایت» و «اختیارات» مدل‌هایی را ارائه داده که بعدش فهمیده اشتباه کرده است اما به آن اشتباه اعتراف نکرده و در آثار بعدی ش گفته می‌دانم اشتباه کردم اما می‌خواستم شما را امتحان کنم.

مصحح کتاب «اختیارات مظفری» در پایان به انتقاداتی که دکتر معصومی همدانی مطرح کرده بود جواب داد و اشاره کرد: اصطلاح هیأت غیربطلمیوسی را به خاطر این استفاده کردم که خود قطب‌الدین شیرازی هم برای عطارد و زهره و اینها از این اصطلاح استفاده کرده اما قبول دارم که ممکن است استفاده از آن نوعی بدفهمی ایجاد کند.

انتشارات

۴ عنوان

از کتاب‌های انتشارات مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران
در بین نامزدهای گروه «فلسفه و روان‌شناسی»
چهل‌ویکمین دوره جایزه کتاب سال

معرفی ۴ عنوان از کتاب‌های انتشارات مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران به عنوان نامزدهای چهل‌ویکمین دوره جایزه کتاب سال

دبیرخانه جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران ۴ عنوان از کتاب‌های انتشارات مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران را در بین نامزدهای گروه «فلسفه و روان‌شناسی» چهل‌ویکمین دوره جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران معرفی کرد.

در موضوع «فلسفه اسلامی» دو کتاب زیر به عنوان نامزد چهل و یکمین دوره جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران معرفی شدند:

- «تأملاتی در وجودشناسی ابونصر فارابی»، تألیف فاطمه شهیدی، تهران: موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، ۱۴۰۱، ۳۴۸ص.
- «اصول فلسفه اسلامی با رویکرد تطبیقی مباحث وجود و امور عامه»، تألیف حسین غفاری، تهران: حکمت، ۱۴۰۱، ۵۹۰ص.

در موضوع «فلسفه غرب» نیز کتاب‌های زیر به مرحله دوم داوری این جایزه راه پیدا کردند:

- «اصول الهیات به انضمام متن یونانی و شرح دادز»، تألیف پروکلوس، ترجمه امیرحسین ساکت، تهران: موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، ۱۴۰۱، ۴۴۸ص.
- «پژوهشی درباره دازاین، انسان و مابعدالطبیعه در اندیشه هایدگر»، تألیف سیدمسعود زمانی، تهران: موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، ۱۴۰۱، ۴۰۴ص.
- «برون‌گرایی در محتوا و لوازم معرفت‌شناختی آن»، تألیف محمود مروارید، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۴۰۱، ۳۸۴ص.
- «تاریخ فلسفه غرب»، تألیف گروه نویسندگان، ترجمه گروه مترجمان، تهران: حکمت، ۱۳۹۲-۱۴۰۱، ۱۰ج.

همچنین در موضوع «منطق» تنها یک کتاب به عنوان نامزد معرفی شد:

- «سیر منطق»، تألیف ویلیام نیل و مارتا نیل، ترجمه مهدی عظیمی، تهران: موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، ۱۴۰۱، ۲ج، ۱۲۰۰ص.

در موضوع «روان‌شناسی» نیز پنج کتاب زیر به عنوان نامزد چهل و یکمین دوره جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران شناخته شدند:

- «روان‌شناسی بالینی کاربردی (کارورزی بالینی)»، تألیف رمضان حسن‌زاده، تهران: روان، ۱۴۰۱، ۵۱۰ص.
- «روان‌شناسی در پرتو هدایت الگویی برای روان‌شناسی جهان‌شمول»، تألیف ایوب مالک و فرخ کوبه، تبریز: پژوهش‌های البرز، ۱۴۰۱، ۴۵۳ص.
- «روان‌شناسی بالینی سلامت: پیشگیری، سنجش، صورت‌بندی و درمان»، تألیف اسحق رحیمیان بوگر، تهران: دانش، ۱۴۰۱، ۱۰۴۰ص.
- «راهنمای جامع حافظه کاربردی»، تألیف تیموتی جی. پرفکت و دیگران، ترجمه حسین زارع، علی‌اکبر شریفی و شکوفه موسوی، تهران: ارجمند، ۱۴۰۱، ۸۰۰ص.
- «دین و معنویت در روان‌پزشکی و روان‌شناسی»، تألیف فیلیپ هیوگلت و هارولد جی. کوئینگ، ترجمه محمدباقر کجیاف، لیلا کریمی و نفیسه کردآبادی، ویراستار: محمدباقر کجیاف، تهران: ویرایش، ۱۴۰۱، ۷۰۴ص.

انتخاب کتاب «سیر منطق»

به عنوان اثر شایسته تقدیر چهل و یکمین کتاب سال جمهوری اسلامی ایران

«سیر منطق» اثر شایسته تقدیر گروه منطق چهل و یکمین جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران شد.

❖ کتاب دو جلدی «سیر منطق»، تألیف ویلیام نیل و مارتا نیل، با ترجمه مهدی عظیمی، که توسط انتشارات مؤسسه پژوهش حکمت و فلسفه ایران منتشر شده است، به عنوان اثر شایسته تقدیر گروه منطق چهل و یکمین جایزه کتاب سال و سی و یکمین جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران شناخته شد.

انتشار کتاب «اختیارات مظفری»

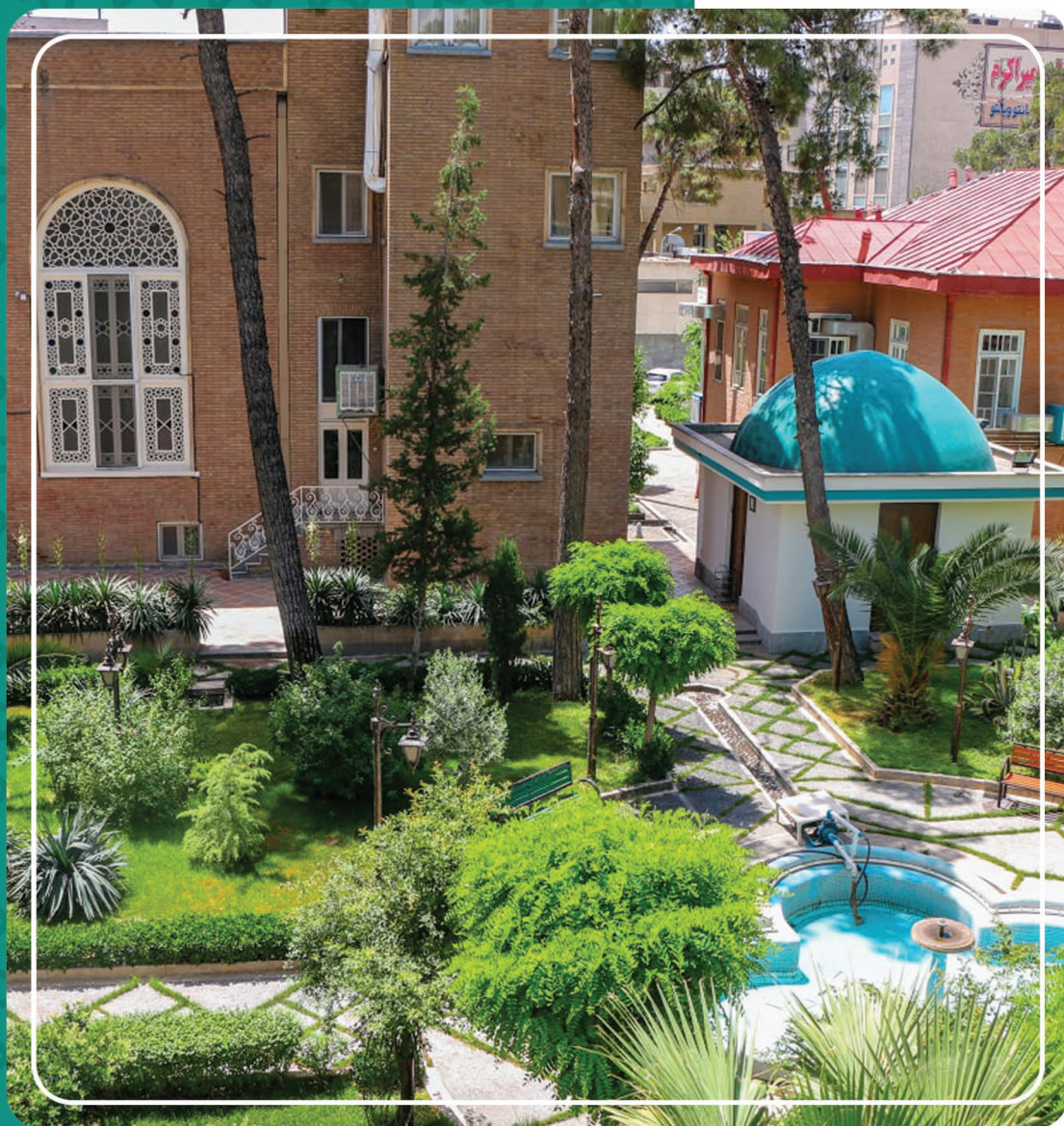
علم در تمدن اسلامی از سده‌های پنجم و ششم را به چالش می‌کشد، افسانه‌ای که برخی مستشرقان در اواخر قرن نوزدهم بر سر زبان‌ها انداختند، و از طرف دیگر، ارتباط‌هایی میان این مدل‌ها و نجوم کُپرنیکی پیدا شده است. اما باید توجه داشت که مبحث مدل‌های غیربطلمیوسی فقط یک جنبه از تاریخ علم هیئت است؛ این علم از جهات دیگر به مباحثی متفاوت گره می‌خورد که اهل علم آن روزگار در ایجاد علمی روش‌مند و سازگار با دیگر علوم طبیعی و ریاضی با آن‌ها درگیر بودند. به‌همین دلیل، این آثار مملو از استدلال‌ها و براهینی‌اند که مدام نقد و بررسی می‌شدند و اختلاف‌نظرهایی که گاه بسیار ریشه‌ای بودند. بنابراین، برای آشنایی با این مباحث و استدلال‌ها و نقدها باید زبان آن‌ها را شناخت. تصحیح و انتشار این آثار شاید اولین قدم در این جهت باشد.

کتاب اختیارات مظفری؛ جامع‌ترین کتاب هیئت بطلمیوسی و غیربطلمیوسی به زبان فارسی، نوشته «قطب‌الدین محمودبن مسعود شیرازی» با تصحیح، تحقیق، و شرح امیرمحمد گمینی و از سوی انتشارات مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، منتشر شد.

درباره کتاب:

اختیارات مظفری مفصل‌ترین کتاب هیئت به زبان فارسی است. البته، پیش و پس از آن، آثاری با این حجم و تخصص نوشته شده‌اند، ولی یا به زبان عربی یا مختصرتر. آثار نجومی فارسی در دوران اسلامی یا معمولاً از جمله کتاب‌های مختصر هیئت‌اند یا از جمله دیگر آثار نجومی؛ مانند زیج‌ها. نجوم اسلامی جنبه‌های گوناگونی دارد که علم هیئت توجه مورخان علم را، به خصوص در دهه‌های اخیر، به خود جلب کرده است. امروزه در کتب تاریخ نجوم، اگر بخشی را به نجوم اسلامی اختصاص دهند، اشاره‌ای نیز به «مدل‌های سیاره‌ای غیربطلمیوسی» در آثار هیئت جهان اسلام می‌کنند؛ چرا که از طرفی افسانه افول

آدرس:

تهران، خیابان ولی عصر،

خیابان نوفل لوشاتو،

خیابان شهید آراکلیان،

شماره ۴

تلفن: ۶۶۹۶۵۳۴۶